

**Сергій Володимирович Доніч:
120 років від дня народження**

*С. В. Доніч, фото з особистої справи з обліку кадрів
Одеської астрономічної обсерваторії ОНУ ім. І. І. Мечникова (1957 р.)*

У 2020-му виповнюється 120 років від дня народження Сергія Володимировича Доніча (13.03.1900 – 26.12.1958) – єгиптолога та філолога-сходознавця з Одеси. Він народився у сім'ї службовця на ст. Дзегам Єлисаветградської губернії (нині Тавлузький район Республіки Азербайджан). Сергій був другою дитиною в сім'ї з чотирьох дітей. У 1921 р. Доніч вступає на фізико-математичний факультет Кам'янець-Подільського державного українського університету. Одночасно з навчанням працює обчислювачем в університетській астрономічній обсерваторії. Після смерті свого наукового керівника, астронома Олександра Андріановича Аленіча (1890–1923), Сергій Доніч клопоче про отримання посади обчислювача в Одеській університетській астрономічній обсерваторії. Влітку 1923 р., закінчивши другий курс університету, кидає навчання та переїжджає до Одеси. Тут, працюючи в обсерваторії, він починає активно займатися вивченням європейських, східних

та африканських мов. Маючи феноменальні здібності, він самотужки вивчив багато європейських та східних мов, втім чітко обрав для себе науковий фах. У всіх документах, де вчений позначав свою спеціальність, він вказував, що він *єгиптолог*. Головним напрямком його досліджень була проблема вокалізації єгипетської мови. З цієї теми він планував захистити дисертацію і працював над нею практично все життя. Друга половина 1920-х – 1930-ті рр. – час найбільш продуктивної наукової діяльності Доніча. У 1927–1928 рр. він розбирає та визначає східні рукописи у Публічній бібліотеці, в 1928–1929 рр. обробляє східні рукописи Центральної наукової бібліотеки. У 1927 р. стає членом-сумісником Одеської філії Всеукраїнської асоціації сходознавців, у 1929 р. – членом єгиптологічного гуртка при Ленінградському університеті та чинним членом Одеської комісії красназавців при Українській академії наук. У 1929 р. проходить стажування в Державному Ермітажі в Ленінграді. Протягом цих років С. В. Доніч активно листувався з провідними єгиптологами світу та багатьма радянськими вченими.

*Будинок на вул. Кузнечній 25 у м. Одеса,
в якому проживав С. В. Доніч (фото М. О. Тарасенка, 2019 р.)*

ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ

У С С С Р 00667/006

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

УНКГБ по Одесской области Управление

Отдел

ДЕЛО № 3253

УЧТЕНО в 1962 ГОДУ

По обвинению *Донич Сергей Владимирович 54/16*

Начато *4. Марта* 194 г. В *1* томах

Окончено *18. Октября* 1945 г. Том № *1*

После судебного рассмотрения и вступления приговора в силу, настоящее дело по немедленному возвращению в Отдел УНКГБ по Одесской области. К делу должна быть приобщена копия приговора.

Основание: приказ НКВД, Прокуратуры и НКЮ Союза ССР № 00359 от 10 апреля 1939 г.

Передача находящихся в производстве следственного дела в указанные отделы производится немедленно через Отдел «А» УНКГБ

Передача следственного дела оформляется постановлением, утверждаемым начальником соответствующего управления УНКГБ или его заместителем.

УМГБ по Одесской области

Арх. № **06688**

Служебный № **58**

К-3930

Кримінальна справа С. В. Доніча (1945 р.)
(фото М. О. Тарасенка, 2019 р.)

*Могила С. В. Доніча на Другому християнському цвинтарі м. Одеси
(фото М. О. Тарасенка, 2019 р.)*

З 1927 по 1945 рр. Доніч працює на посаді завідувача відділу “Стародавнього Єгипту” Одеського історико-археологічного музею. За цей час він обробляє єгипетську колекцію, робить її інвентарний опис і створює картковий каталог з ідентифікацій понад 600 артефактів з їхнім описом і замальовками, займається створенням нової експозиції та виставок, описує пам’ятки Мусульманського відділу музею, проводить екскурсії, бере участь в археологічних експедиціях і розвідках, публікує наукові статті трьома мовами в Одесі, Москві та Ленінграді. Одночасно Доніч читає лекції з історії Стародавнього Сходу в університеті. Можливо, серед його учнів був і Ісідор Саввич Кацнельсон (1910–1981), відомий радянський єгиптолог і уродженець Одеси. З початком Другої світової війни Доніч у 1941 р. був призваний до лав Червоної армії, але незабаром потрапив у полон, втік, повернувся

до Одеси, де поновився на роботі в музеї. Під час окупації в 1943 р. він закінчив історико-філологічний факультет університету Трансністрії¹. У 1945 р. С. В. Доніч був заарештований і безпідставно засуджений на 10 років у Виправно-трудоий табір, нібито за сприяння румунській окупаційній адміністрації у вивезенні культурних цінностей з Історико-археологічного музею. Незабаром його справу було переглянуто, термін змінено до 3 років, а в 1946 р. він був звільнений за амністією.

Після цього, не маючи можливості повернутися в музей, вчений працює в низці одеських бібліотек. Найдовше, з 1952 до 1955 рр. – в бібліотеці при Одеському інституті удосконалення лікарів. У зв'язку з тим, що цей Інститут² у 1955 р. був офіційно переведений до Запоріжжя³, в останні роки життя Доніч повертається на роботу в Одеську астрономічну обсерваторію. Після тривалої перерви у 1958 р. в № 6 журналу “Радянське сходознавство” виходить його стаття “Про звуковий потенціал двох єгипетських графем”, що давало надію на повноцінне відновлення наукової діяльності в царині єгиптології, але на той момент вчений був уже смертельно хворий. Його не стало 26 грудня 1958 р. Практично забуту могилу С. В. Доніча на Другому християнському цвинтарі м. Одеси нам вдалося виявити тільки в 2019 р. На ній – лаконічний напис, який дуже чітко вказує на принципову життєву та наукову позицію цієї людини: “Єгиптолог Доніч Сергій Володимирович”.

С. В. Доніч був реабілітований у 1997 р. Його наукова спадщина в галузі сходознавства досі залишається у багатьох аспектах невідомою та неоціненою науковою спільнотою. У цьому номері збірки видана одна з його неопублікованих єгиптологічних статей. Її рукопис зберігається в архіві Наукового фонду Одеського археологічного музею, роботі в якому вчений віддав два десятиліття свого життя. Віримо, що це стане новим кроком у поверненні його наукового імені.

М. О. Тарасенко

---

¹ Так називався Одеський державний університет у роки окупації.

² Він був заснований ще в 1926 р.

³ Нині це Запорізька медична академія післядипломної освіти.